

Na kosilu bom pri svoji materi.

Igra v enem dejanji.

Po francoski:

„Je dine chez ma mère.“

Comédie en un acte par A. Decourcelle & L. Thiboust,

poslovenil

Valentin Mandelc.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V LJUBLJANI.

Tisk „Národne tiskarne.“

1873.

OSOBE.

Sofija Arnuldova, pevka.

Knez D' Hennin.

Peter Didier, slikar.

Grof.

Marica, hišna.

Godí se na novega leta dan 1765. v Parizu pri
Sofiji Arnuldovi.

Budoár. — Na stranéh vrata. — Zadaj komin. — Dva okna. — Pohištvo bogato in ukusno; po njem polno posod s slaščicami, dišavami, cvetjem itd. — Pred oknom na desni toaleta. — Zrcala. — Ormár s knjigami.

Prvi prizor.

Marica. Pozneje več strežajev.

Marica (v red devaje posode, cvetje itd. po mizah in policah). Taka je le! taka je le! Od davi že hodijo sluge kakor s procesijo! Tu je dijamantov kakor toče, slaščic kot dežja, cvetja pa prava povodenj! (Na desnih vratih se pokaže sluga s cvetjem v roki.) Nà, spet se je ulila ploha!

Sluga. Za gospodičino Sofijo Arnuldovo od gospoda generala de Choisy.

Marica. Jako lepo! (Sluga odide.) Med cvetje! (Namesti šop.)

Drugi sluga (predavši jej étui). Od gospoda barona d' Ornay-a.

Marica. Hvala! (Sluga odide. — Odprši étui.) Oh, kako je lepo! Ali to že nij več potok, to je reka! Jaz bi se kar utopila v njej z največim veseljem!

Tretji sluga (s šatuljo). Od gospoda vikomta de Sainte-Croix. (Odide.)

Marica. Od vikomta! A jaz sem mislila, da je prišel na kant. (Odpré šatuljo pa napne šobo.) Zdaj tega ne mislim več, zdaj to vém za gotovo. — Ah, gospodičina!

Drugi prizor.

Marica (zadaj). Sofija. Grof.

Sofija (od leve strani, za njo grof). Grof, vi ste preljubeznjiv — ta zapestnica — ta ukus —

Grof. Oh, to in pa nič! Vrednost ima le to, da je edina te vrste; zlatar je pred mojimi očmi sežgal obrazec.

Sofija. Res? Tedaj bodo zdivjale vaše vojvodinje, one, ki leté k moji šivilji, kader zagledajo na meni novo obleko.

Grof. Tedaj pač dostikrat leté.

Sofija. Precejkrat.

Grof. Vsakako dokaz, da imajo dober ukus.

Sofija. Dà, ko bi bile zadovoljne samó z dobrimi mojimi idejami; ali te nesrečnice me kaderkoli oropajo. Pomislite le: onkrat mi pošlje šivilja

neko grdo, nagnjusno obleko, rjavo kot lisica; še Marica bi je ne bila hotela. Mudilo se mi je in bila sem ravno dobre volje, pa srčno oblečem to áboto. Ali kaj mislite, prijatelj, kaj se je zgodilo? Drugi dan je bilo videti na šetališči dve sto kril, rjavih kot lisica, ki so se šopirila na solncu. Tako sem se smijala, da do konca tedna nisem mogla peti. (Smejé se zmeraj bolj.) Ali bi živa duša to verjela? Dve sto čeč, pa rjavih — tako rjavih! Ah! Te ženske bodo moja smrt, to je gotovo! (Sede na kanapé, obrnen proti gledalcem, na levi strani.)

Grof (smejé se tudi). Resnica je, da —

Marica. Gospodičina, želite-li kmalu kosilo?

Sofija. Kaj imam za kosilo?

Marica. Kar ste naročila sama: juho à la reine, boeuf à la mode, kljunače, mlado zelenino, pudding, sadje —

Sofija. Dobro! Grof, dala sem navlašč pogrniti za dva — vi ostanete pri meni na kosilu?

Grof. Ah, nemogoče — danes bom na kosilu pri svoji materi.

Sofija (smejé se). Pri svoji mami boste na kosilu? Vi nečete tedaj mojih kljunačev?

Grof. Žal mi je, ali za kljunače se moram zahvaliti.

Sofija (prožé mu roko). Nu, pa z bogom! In mnogo zabave! Boste-li dali videti se jutri v operi?

Grof. Boste-li vi peli?

Sofija. Pravijo da!

Grof. Tedaj vprašanje nij bilo potrebno.

Sofija. Jako ljubeznjivo! Z bogom! (Grof jej poljubi roko in se odpoti; prišedši do vrat izdihne.) Vi želite?

Grof. Nič! (Izdihne zopet in odide na desno.)

Tretji prizor.

Sofija. Marica.

Sofija. Puh! (Popravi si na kanapeju blazinice ter se nasloni neskrbno.) Marica!

Marica. Gospodičina?

Sofija. Je-li gospod Didier prinesel podobo nazaj? Saj veš, ono, ki je visela tule? (Kazaje nad komin.)

Marica. Ah! Podobo vaše matere, gospodičina, ki ste jo dali, če se ne motim, prenoviti? Ne, gospodičina, gospoda Didiera še nij bilo tu. Sicer bi ga bili pa tudi videli, ker gospod Didier malo pazi, kako se je treba vesti. Ko pride — krak! ena, dve — pa je notri. Ah, ti umetnici, in pa njihova zanikrnost!

Sofija. Marica, gospod Didier je moj prijatelj od mladih nog; on je čečkal možičke po zidih, jaz sem žvrgolela po ulicah. Zdaj je on imeniten slikar, a jaz ga štujem kot starejega brata, in ne bo napak, če ga ti vselej najuljudnejše sprejmeš; zapomni si to.

Marica. Oh, gospodičina, jaz sem uljudna z vsakim človekom, dà, še celó z umetnici!

Sofija (komično resnobno). Prav, prav, draga moja, nikogar ne smemo zaničevati. — Dà, res — Marica, ti imaš prijeten glas, postave tudi nisi napčne — zakaj se nisi lotila gledišča?

Marica. Moj bog, večkrat sem že mislila, ali bala sem se razžalostiti stariše.

Sofija (kakor prej). Dà, dà, res je — tvoj oče je cunjar, je-li? Mati pa ribe prodaja?

Marica. Dà, gospodičina!

Sofija. Prosim za odpuščanje, draga moja, popolnoma sem bila pozabila. (Zase.) Kdo bi bil to pomislil! (Glasno.) Marica!

Marica. Gospodičina?

Sofija. Meniš-li, Marica, da je na svetu katero deklé srečnejše, nego sem jaz?

Marica. Oh, gospodičina, tega pač ne menim!

Sofija. Kako lepó, kako prijetno je biti umetnica, če se združijo duh in lepota, mladost

in talent! Pomisli le — biti pevka, uživati neizmerno slavo, napajati se s slastní vspeha in pohvale, gledati kako padajo na kolena vojvode in knezi in vsi, ki se ž njimi ponaša zemlja francoska, in hoteti, da čaka vsa ta krasna gospoda v predsobah, ki se morejo meriti z dvoranami njihovih palač — en moj pogled, en nasmehljaj in — oblačno je ali pa vedró. In kader se naveličam tega bliščečega češčenja, ki je zmeraj tako vsakdanje in prisiljeno, dostikrat tudi goljufivo, in kader poželim prave, pristne, nelažljive pohvale — (Ustane) tedaj stopim na gledišče, pred občinstvo, ki si je pred vrati kupilo pravico, da mi pové resnico! Tedaj bije moje srcé od strahú in nade, ker ti tukaj niso hinavci in priliznenci, in če oni ploskajo, kolike zmage, kolike slave! Oni ploskajo, ker sem jih jaz navdušila, očarala — ker sem jim s svojo šalo izbudila smeh, s svojimi solzami jok. Ploskajo pa mi, Marica, velikokrat!

Marica. Ploskajo vam vselej, gospodičina.

Sofija. Tedaj, kaj mi neki manjka? Nič! Naj preišljam karkoli, ne najdem nič. (Gredé na desno.) Dijamantov imam kakor kraljica, zlatá kakor milijonarka, sobane so mi polne velike gospóde, konjarnice polne konj. Kaj imajo torej več, nego jaz, one velike gospé, ki prvič nemajo mojega talenta —

Marica. One smejo h kralju.

Sofija. Ko bi jaz htela, kralj bi prišel k meni! — Vidiš tedaj, Marica, na svetu nij srečnejše ženske, nego je Sofija Arnuldova. — (Gredé k oknu.) Ali je lep dan! Mrzlo! Suho! Zrak je čist in zdrav. Danes človek čuti, da je živ! — Koliko je to ljudj na ulicah!

Marica (pristopivši tudi k oknu). Ah, danes je novo leto, gospodičina!

Sofija. Kako lepa iznajdba, to novo leto! In kako prijetno je gledati na ulico! Ti meščani, poštene duše, kako hité eni tje, eni sem; tu se dva trkneta, tam se dva poljubita; nosovi so jim rdeči, da bi človek ozebel, če jih le pogleda. Sabo vlečejo otroke, otroci vlečejo čéče — živa vojska bobnov in trobent — celi kupi poprnjakov in slaščic! O prekrasen dan! (Stopi od okna in gre na levo.) Marica, povej moji družini, da jim dajem od danes vsem še enkrat toliko plačo.

Marica. Meni tudi?

Sofija. Tebi tudi, draga!

Marica. Oh, naravnost grem k družini, da jim povem! (Zvunaj se začuje hrup, na stopnicah smeh.)

Sofija (sedši na sofo). Odkod tak hrup? (Knez se pokaže na desni.)

Marica. Knez d' Hennin, gospodičina! (Naprej pomaknivši en naslanjač odide.)

Četrty prizor.

Sofija. Knez (vstopi smeje se, ter se zavali v naslanjač na desno od sofe, sredi scene).

Sofija. Kaj pa je, knez? (On se smeje še bolj.)
Ah, vi ste obnoreli?

Knez. Odpustite, draga duša, ali — (Smeje se na vse grlo.)

Sofija. Ne boste-li povedali uzroka, zakaj ste tako brez mere vesele volje, in zakaj je takšen hrup pod mojimi okni?

Knez. To so vezila, ki sem vam jih prinesel, ali prav za prav, ki sem vam jih pripeljal.

Sofija. Kaj?

Knez. Poslušajte, tole vam je: Vaši konji so se počeli starati, in jaz sem vam jih ravnokar izmenjal s tremi pari angleških, lepih, čistih in živih, da je veselje.

Sofija. Zdaj še le ne vem uzroka vašemu smehu in temu hrupu, ki —

Knez. Koj boste čula. Ker v vaši konjarnici nij bilo prostora za moje vozilo, odprl sem vašim starim rejencem vrata široko na slobodo. Razšli so se po ulicah, in ko bi bili vi videli strah in grozo ljudstva, poginili bi bili od smeha.

Sofija (smeje se tudi). Kaj, vi ste izpustili moje konje?

Knez. Ah, ali so se čudno držali! Prav kakor da hočejo reči: „Kaj je to? Kaj? Puščajo nas brez uzde, brez kočije, brez sedla? Ah lej! Podé nas izpod strehe? Smo-li kaj pregrešili? Nismo-li pošteni Normanci, visokih pleč, čvrstih stegen, brzih nog? Nismo-li svoje Sofije zmeraj vozili jadrno in varno? Pa lejte, kako z nami zdaj ravná — to je sramota!“ Na mojo vero, ta govor me je ganil; dal sem vseh šest poštenih Normancev odpeljati nazaj k jaslim, šest angležev se je nekoliko stisnilo, in zdajle so si najbolji prijatelji na tem svetu.

Sofija. Stvorili ste prav.

Knez. Zdaj pa, premila Sofija, prosim, da račite prejeti moja vošila in pa — moje konje. (Poljubi jej roko.)

Sofija. Resnično, vi ste knez Milina — (Dva strežaja prineseta mizo pogneno ter jo postavita blizu komina in odideta.)

Knez. Kaj? Že čas h kosilu? (Pogledavši na uro.) Dà, resnično. Prelepa moja in predraga, radujem se, da sem vas našel zdravo, ponavljam svoja vošila, ljubim vam roko in grem.

Sofija (primši ga za roko). To vas bo pa go-ljufalo, knez — vi ne pojdete.

Knez. Kaj, jaz ne —

Sofija. Ne, gospod!

Knez. Zakaj ne, če smem vedeti?

Sofija. Ker vas hočem imeti pri sebi na kosilu.

Knez. Oh! Nemogoče, drago dete!

Sofija. Nemogoče?

Knez. Dà, na kosilu bom pri svoji materi.

Sofija. Ah! Napišite par besed, da ne morete, in Kilijan ponese listek.

Knez. Kako vi to umejete vravnavati!

Sofija. To je vsaj lahka reč.

Knez. Nij, nij, gospodičina, in dokaz temu je, da mi nij mogoče ostati —

Sofija. Zakaj ne?

Knez. Novo leto je, dan obiskovanja, praznik v vsaki družini. Odkritosrčno vam bom povedal, da grem k svoji materi le redkokdaj, in ko bi me danes ne bilo, mislila bi, da sem mrtev, če ne kaj hujega.

Sofija. Ali če jej pišete —

Knez (sedši na sofo). Ah, zopet stara pesen! Ko bi vi poznali kneginjo d' Hennin, vedeli bi, da nij žena, ki se jej pošlje par besed kar si bodi. Predstavite si visoko gospó, s tankimi ustnami, resnim čelom, hladnim pogledom, trdovratno držečo se naslanjača iz starodavnih časov. Vse

je spremenilo se okoli nje, ona edina se nij premenila. Ohranila je navade in šege, dà, celò obleko prejšnjega veka. V njenih očéh jaz in moj brat nisva odrasla, zmeraj sva še dva majhna dečka, katera učitelj dvakrat na leto pred njo pripelje, na njenega godú in na novega leta dan. To sta edina dneva, da naju ona poljubi. To je poljubljay težák, počasi pritisnen na čelo — čez čtvrt ure nama ga bo dala. Potem pride kosilo rodovinsko, polno ceremonij, obhajilo slovesno in nemo; le moja mati včasih izpregovori, da nama reče katero o navadah in šegah starih časov in o junaštvu najinega očeta. Zares, vse to sicer nij nič prijetno, ali pomislite, trideset let že hodim na ta pomenek, torej mi je sveta dolžnost. Poljubljayi moje matere so redki, današnji poljubljay mi je zagotovljen, in zatorej moram —

Sofija. Ali če ste bolni?

Knez. Pač res, ko bi bil bolan — ali bolan nisem. (Ustane.)

Sofija (ustane ter ga koketno prime pod pázuho). Ah, mislite si, da ste bolan, pa ostanite! Oh, ostanite, prosim vas! H knjeginji morete iti jutri, še nocoj, ona vam ne bo zamerila, mene pa boste stvorili srečno.

Knez. Ali, draga moja —

Sofija. Dà, to je le muha, če ravno hočete,

ena od onih tisoč muh, ki se jim smejete tolikrat, pa se jim slednjič vendar vselej udaste. Torej, ostanite, Moric — je-li da boste ostali?

Knez. Ne morem vam izreči, kako mi je žal, ali resnično, ne morem —

Sofija (hladno). Ah, in jaz neumnica sem verovala v vašo ljubezen!

Knez. Kaj? Da vas ne ljubim, ker danes ne morem kositi z vami? Saj pridem jutri na kosilo, vsak dan, kaderkoli mignete!

Sofija. Ne vabim vas —

Knez (nadaljevaje). Da vas ne ljubim? Jaz, ki sem bil desetkrat v dvoboju za vas. Dà res, ravno jutri se bova pogledala z baronom de Fontanges, ki trdi, da ste predvčeranjem zapeli ais mestu b-mol. Ko bi vas ne ljubil, bil bi potegnil z Fontanges-om; ker resnično, zapeli ste noto nekoliko negotovo. Ne trdim ravno, da nikakor nij bil b-mol, ali med nama govoré, cikal je nekoliko na ais. (Odhaja.)

Sofija. Jako dobro! Pridružite se mojim sovražnikom! Rešetajte me — žvižgajte mi!

Knez. Ali nikar! Saj se bijem jutri za vas! Kaj vam pravim? Bil je brez dvojbe pravi b-mol, in prebodel bom tega Fontanges-a! Upam vsaj, da sem zdaj ljubeznjiv. (Pogleda na uro.) Že tri, vraga!

Sofija. Vi greste torej?

Knez. To je da!

Sofija. Jaz pa zdaj zahtevam, da ostanete, jaz to zahtevam!

Knez (smehljuje se). Kralj more reči: Mi zahtevamo! — Ali stojte, prišlo mi je nekaj na misel, kako bi se mogla pomiriti. Kosite vi sama — počakajte da izgovorim — jaz pa pridem na večerjo k vam.

Sofija. Na večerjo? Mislite-li, da mi je tako težko najti — večerjalcev?

Knez. Bog obvaruj! To sem le predložil, da se poravnava. Torej veljá, je-li? Z bogom! (Hoče jej poljubiti roko, Sofija jo odtegne.) Ah! Pojdimo! (Vzame klobuk in ide; prišedši do vrat se ustavi.) Vi mi nečete niti reči z bogom!

Sofija (izza naslanjača sredi scene). Moric, to vam pravim, če prestopite prag, ne bodo se tale vrata vam odprla nikdar več!

Knez (približavši se zopet). Ah, glej! Tedaj ne daste prekrstiti se ter me nečete razumeti —

Sofija. Dovolj je besed! Hočete-li kositi z mano? Dà ali ne?

Knez (odločno). Eh! — Ne! Nemalem.

Sofija (gredé na desno). Ah, taka je torej? To se pa vendar ne bo reklo, da ne žrtvujejo zame nič več, nego za kako grizeto! — Vi trdite, da me ljubite!

Knez. Gotovo!

Sofija. Če me ljubite, ostanite! Če me ne ljubite, pojdite, pa ne pridite nikdar več. (Hodé.) Presedajo mi že te vsakdanje ljubezni, ki obstojé le v tem, da se mi darujejo oni trenotki, katere gospodje ne vedó kako potratiti drugače — da se mi dajó dragotine, ki kažejo le to, da so darovalci ali zapravljalci ali pa milijonarji.

Knez. Ali —

Sofija. Dà, spet bi se radi pobahali s temi strašnimi dvoboji! Kaj so neki meni mari? Recite, borite-li se res zavoljo mene? Pojdite, pojdite! Vse zavoljo ljudíj, vse iz samoljubja — da pokažete mrzlo kri in pa pogum! Lep pogum zares, če je kdo od učitelja-borilca kupil si pravico, brez kazni biti pogumnim!

Knez. Sofija!

Sofija. Ah, vsi ste enaki!

Knez (odločno). Sofija, življenje ima v sebi dolžnostij, na videz neznatnih, v resnici pa važnih in svetih. Vi tega do zdaj niste sprevidela, toliko gorje za vas. Recite karkoli hočete, jaz vas ljubim, in vi to dobro veste. Moja ljubezen, moje premoženje, moje življenje je vaše. Ali naj bom kjerkoli, če mi moja mati s tresočo se roko le namigne, pokoren jej bom kakor dete in ko bi svoje spoštovanje moral plačati s srečo vsega življenja! Z bogom!

Sofija. Z bogom! (Knez pride do vrat.) Še eno besedo! (Sedši na naslanjač.) Sama pa le ne bom kosila, da veste!

Knez. Je-li to žuganje?

Sofija. Ne — pojasnilo!

Knez. A s kom boste kosili?

Sofija. Oh, s komerkoli!

Knez. Tedaj me ne bo strah. (Gré.)

Sofija (zase). Ah! (Glasno:) Z baronom de Marcilly.

Knez (ljubosumno). Marcilly?

Sofija (poudarjaje). Z baronom de Marcilly.

Knez (borivši se nekaj časa sam saboj). Kakor vas je volja! (Odide.)

Peti prizor.

Sofija (ustane).

Oh, to je malopridno! Takile so vsi, ti možaki, ki pred nami lazijo po kolenih ter prisegajo, da nas obožujejo! Eh, gospodje, obožujte nas manje, pa nas ljubite nekoliko bolj! (Togotno se sprehajaje.) Ne vem kaj od veselja, da je šel, ker nikdar ga nisem ljubila, to suho, samopridno,

Na kosilu bom pri svoji materi.

malovredno srcé! Ljubil me je le iz nečimrnosti — ali izplačala mu bom to nečimrnost! Marcilly je najmlajši sin in vse bogastvo mu je njegov meč; tu nasproti mi stanuje, povabila ga bom na kosilo, to bo kot navlašč. (Pozvoni ser sede da piše.) Prijeten mladenič ta Marcilly! Nema sicer niti konj, niti biserov, da mi jih podari — ali kneza bo toliko bolj jezilo. (Sluga pride.) Hitro, Kilijan, odnesi tole pismo, hitro! hitro! hitro! (Kilijan odide.) Ah! (Ustane.) Odleglo mi je, odkar sem napisala to pisemce. Malo prej sem mislila, da bom poginila od jeze in nevolje — zdaj pa se mi je odvalil kamen in skakala bi od veselja! Ta gospod knez, ki je mislil, da bom padla predenj na kolena, ker je tako milostljiv, da gre zame na dvoboj — a morebiti je o tem dvoboju govoril celó le zato, da jih jaz pomirim. Oh, naj mu Fontanges le dobro izbrazdi obraz! (Na ulici hrup.) Še tega mi manjka, tega hrupa pod okni! (Gré k oknu.) Kako neumen dan, to novo leto! Ti otroci, ki cvilijo, te nedeljske babure, ki klepetajo kakor srake, ti postopači, ki prodajajo zijala pred mojo hišo! Hajd, naprej, poljubita se, — tako, pa pojdita z bogom! (Odide od okna.) Ubogi Marcilly, ali bo vesel! Ah, on nij tak, kakor — (Kilijan se vrne.) Torej — kaj? Pismo? Daj sem! Tak daj že! (Čita.) „Ljubeznjiva Sofija, vaše povabilo me je

razveselilo neizrečeno; ali žalibog! jaz sem danes na kosilu pri — (Ne čita do kraja, ampak raztrga pismo in jezna mečká konce.) Dobro! Pojdi z bogom! Mar še ne greš? (Kilijan ves plah odide.) Resnično, ta Marcilly je zarobljenec, prostak! Ali sama pa vendar ne morem kositi! Pa saj nisem lačna! Tega Didiera pa tudi nij. (Gre h kominu.) Mislila sem, da mi je vsaj on prijatelj — spet bom morala izbrisati enega! Ah, prijateljstvo — traderilá! ravno takó kakor ljubezen — traderilá! Oh, ali sem lačna, neizrečeno sem lačna! Sama pa vendar ne bom kosila!!! (Marica se prikaže.)

Šesti prizor.

Sofija. Marica.

Sofija (sedé pri mizi). Ah, ti si, Marica?

Marica. Dà, gospodičina, prišla sem —

Sofija. Kako si to brhka!

Marica. Dà, gospodičina, oblekla sem novo krilo zato, ker —

Sofija. Marica, ti si dobro deklé, moram te pohvaliti, in zato ti hočem danes pokazati, kako rada te imam; sedi semle, Marica — danes boš kosila z mano.

Marica. Oh, gospodičina —!

Sofija. Kaj je?

Marica. Mar se ne spominjate, gospodičina —?

Sofija. Česa?

Marica. Davi ste mi dovolili, da odidem ob štireh.

Sofija. A kam češ iti?

Marica. Saj veste, gospodičina!

Sofija. Kako bi vedela?

Marica. Prosila sem vas, gospodičina, za odpust, da grem danes na kosilo domú.

Sofija. Ah lej, tudi ti imaš iti kam domú? Dobro, pojdeš drugkrat.

Marica. Oh, gospodičina!

Sofija. Čemu to besedovanje, če sem ti izkazala jaz to čast, da sem te povabila na kosilo?

Marica. Res velika čast zame, ali ko bi gospodičina hoteli odložiti to na jutri —

Sofija (osorno). Kaj si dejala?

Marica. Ne vem, zakaj se gospodičina jezite name, ali razžaliti vas nikakor nisem hotela.

Sofija. Dobro, ne bom ti zamerila, sedi torej k mizi.

Marica. Moj bog, gospodičina, sama nase sem nevoljna — ali čakajo me — to je že taka

stara navada pri nas domá, in ko bi me ne bilo, mislili bi, da celo leto ne bom imela sreče.

Sofija. Ko bi pa jaz ukazala, da ne smeš iti?

Marica. Ah! Bilo bi mi jako žal, ali —
Sofija. Govori!

Marica. Ali bila bi prisiljena prositi vas, da —

Sofija. Da —?

Marica. Da me pustite iz službe, gospodičina?

Sofija (ustavši). Naj ti bo! Odidi!

Marica. Gospodičina, vi me odpravljate?

Sofija. Odpravljam, podim te, slišiš-li? Podim te! Deklina, ki sem jo vzela k sebi iz milosti, iz dobrote, in ki zdaj — ali še nisi šla?

Marica (prosé). Gospodičina, verjemite mi —

Sofija. Tedaj moram zvoniti slugam? (Gre k toaleti in pozvoni.) Moj bog, kako me boli glava! To je od cvetja, od tega smrdljivega cvetja!! Mar ga niso mogli postaviti drugam? V sobano, v klet, pod streho!!

Marica. Ako — ako gospodičina —

Sofija (zvoni z vsemi zvonci). Kaj! Dvajset slug imam, in niti enega mi nij na postrežbo! Zakleli so se vsi, da me morajo umoriti! (Gre na desno. — Več strežajev prileti plahih v sobo.)

Kilijan. Gospodičina so zvonili?

Sofija. Molčite, pa pomečite to cvetje skozi okno! (Vsi planejo nad cvetje). Oh, ta je spet lepa! Zdaj odpirajo okna, da dobom nahod, kašelj, pljučnico!

Marica. Ali gospodičina —

Sofija (odšedši na levo). Ti mi molči! Ah, to je postrežba! Lakaji dremljejo v prednjih sobah — vse bom spodila! (Kočijažu.) Ti, razumeš-li, ti voziš kočijo, kot kakšen kinkavt, in oglodaš vse vogle in odrivače, da sem stokrat v nevarnosti, da si razbijem glavo.

Kočijaž. Jaz, gospodičina?

Sofija. Dà, ti, in spravi se od hiše! Ah, vi ste tu, gospod kuhar? Kakšno kmečko kosilo ste mi torej skuhali danes?

Kuhar. Kakoršno ste si naročili sami, gospodičina: kljunače —

Sofija. Kljunače! Tedaj sem obsojena na te kljunače? Šest mesecev že me pitate s kljunači!

Kuhar (ves zbeگان). Mlada zelenina, sadje —

Sofija. Ah! Mlada zelenina! Prosinča meseca! Zakaj neki ne biserov in rubinov? Šlo bi hitrejšje in prej bi me spravili na nič! Izpod moje strehe! Spravite se! Spravite se vsi! Da se ne pokažete več! Da se ne pokažete nikdar

več! (Sluge beže skozi desna vrata. Ona dirja nekoliko trenutkov sem ter tje, potem pa se spusti v naslanjač in zajoka.) Moj bog! Moj bog! Kako sem jaz nesrečna!

Sedmi prizor.

Sofija. Didier.

Didier (prišedši na desna vrata, napovedovaje se sam). Gospod Didier, slikar, le noter! — Dober dan, Sofija! Prinesel sem ti sliko, popravljeno in prenovljeno z barvami prijateljstva. (Obesi jo nad komin.) Nà, ali je prijetnega obraza stara ženica s to kmečko čepico! Morala je biti dobra duša! — Res! (Vzemši pomarančo iz žepa.) Udajmo se šegi. Gospodičina, želim vam lepo, srečno novo leto! Sicer neslana fraza, ali med svetom ima veljavo. — Zdaj pa dopusti, da obiskalni listek pritisnem na tvoja lica. (Sofija ne odgovarja.) Kaj? Ah, moj bog, ti jočeš?

Sofija. Jaz? Ne —

Didier. Na tvojem mestu bi rekel jaz: Oh, kaj še! Ti veš, da je tudi to ena onih fraz, postavimo, če ti je kdo stopil na nogo, pa te

vpraša, je-li te zbolelo. Da čujem torej, kaj ti je?

Sofija. Nič, čisto nič!

Didier (oponašaje jo). Nič, čisto nič! Ali dà, nekaj ti je. Dej, povej mi hitro! (Sede na sofo.)

Sofija. Ali če vam pravim, da —

Didier. Vam? Oh, oh! Ta je druga! —

Sofija, pomniš-li ti še neko staro hišo v ulici Saint Germain l' Auxerrois, prvo nadstropje — gredé iz nebes, nekak podobno golobjaku? Pomniš-li še dve izbi, tesni, razpokani? V eni od njih je grgoljalo mlado deklé pred glasovirom, ki je imel komaj polovico strun, v drugi je rastel mladenič in celo pohištvo mu je bil slikarski oder, preglodan od črvov. Ta dva soseda sta postala prijatelja, dobra, odkritosrčna prijatelja, drugega nič! Kurilo se nij vsak dan; kosilo se nij — ravno pravilno; darov si nista nosila, iz dobrih vzrokov ne; ali dajala sta si dobrih svetov brez konca in kraja. Pevka je dejala slikarju: „Tvoje nebo se mi zdi pretemnó!“ A slikar je dejal pevki: „Tvoj *g* se mi zdi previsok!“ „Ah, tvoje nebo je pretemnó!“ — „Ah, tvoj *g* je previsok!“ — O tem je bilo pričkanja in prepira. Nazadnje pa je pevka znižala svoj *g*, a slikar je pojasnil svoje nebo, in šla sta vsak v svojo izbo spat, to se pravi, sanjat o pohvali, slavi in sreči!

Mlado deklé — si bila ti, Sofija, slikar — bil sem jaz. Stara hiša stoji še zdaj, a prijateljstvo najino da se je podrlo?

Sofija. Oh, dragi prijatelj!

Didier. Ohrabri se tedaj! Povej svojemu bratu, kaj te peče, in pozabila boš vse. Hočeš-li?

Sofija. Moj bog! Dragi prijatelj, saj bi rada, ali ne dá mi srcé, ker je zares preveč neumno.

Didier. Pojdi, pojdi!

Sofija. Nà tedaj, tole ti je: danes sem prejela darov, da bi me mogla zavidati sama kraljica.

Didier. Dalje?

Sofija. Vsa gospoda, vse kar je slavnega na Francoskem, oglasilo se je danes pred mojimi vrati —

Didier. Dozdaj bi še le ne vedel —

Sofija. Ali od vseh nihče nij hotel ostati pri meni na kosilu! Nihče, Didier, niti mož, ki sem mu žrtvovala vse, niti moja dekla — z eno besedo, nihče, nihče! Vsi kosijo pri svojih, jaz — jaz nimam svojih! Mislila sem si, če nimam prijateljev, imam vsaj sužnjih, udanih in pokornih — goljufala sem se! Nisem bila vedela, da sem tako sama, tako zapuščena! In to mi je razklalo srcé! — Ti pač spoznavaš, da je nespametno.

Didier. Dà, dà, razumem. Zbodemo se včasih z drobno iglico, ali rana nam je kakor od meča. Ti nisi nikdar mislila, v kakšni zmoti da si, in zdaj ko si se zbodla, zdaj te je zgrabila groza. Uboga Sofija, pokazala si s tem, da imaš srcé, to ti je vse — in verjemi mi, srcé ti je redko blago pri umnih ljudéh!

Sofija. Ljubi moj Didier — (Kazaje na mizo) ne upam si, prositi te —

Didier. Nikdar si ne želim nič lepšega, ali —

Sofija. Ah! Zdi se mi —

Didier. Danes bom na kosilu pri —

Sofija (nasmeje se žalostno in ustane). Vem, vem, in nečem te dalje muditi. Z bogom, Peter, z bogom! (Gré.)

Didier. Plent! Kaj bi rekel? Tu ostati ne morem! In vendar me jezi, da bi te pustil tule tako samo, ker nazadnje — (Zavpíje naenkrat.) Oh, kakšna misel! Sofija, vesêli se! Vesêli se, Sofija! (Ustal je bil, ter stopi k njej.)

Sofija. Kaj praviš?

Didier. Kaj pravim? Da bom jaz kosil domá, in ti da ne boš kosila sama. Slušaj, nič ložega nego to. Ti pojdeš z mano na kosilo k očetu Didieru. Kaj praviš na to, kaj?

Sofija. Jaz, da grem k tvojim starišem na kosilo?

Didier. Oh, nič se ne boj! Kosila boš slabo, ali — imela boš družčino! Pojdi, ne pre-mišljaj si!

Sofija. Tedaj resnično hočeš —

Didier. Mar se misliš še braniti? Morebiti ti zmernost našega kosila —

Sofija. Meni? Oh, pojdiva!

Didier. Ah res, ne, ne, v tejle obleki ne —

Sofija. Ti misliš, da je premalo —

Didier. Ne, temuč da je preveč! Ti boš tako dobra ter si boš izposodila opravo od svoje služabnice. Pavolnato krilo — pri nas je pavolnata roba naj-imenitnejša! Predstavil te bom kot gospodičino Sofijo, mojo sosedo, pomočnico v štacunici s plat-nom, s plačo osemnajstih soldov na dan, brez igel in voska, in jaz naj bom kriv, če te ne sprejmó slovesno, dà, če ti ne zakričijo: Živela!

Sofija. Dà, prav si rekel. Marica! (Zvoni.)
Marica! (Odpre desna vrata.)

Didier. Ne mudi se jej ravno ne, tvoji dekli.

Sofija. Ah, moj bog! Pozabila sem, da sem jo spodila.

Didier. To ubogo Marico? Zakaj?

Sofija (pokazavši na mizo). Ker nij hotela —

Didier (smejé se). Ah! Razumem, razumem!

Osmi prizor.

Prejšnja. Marica (objokana, s culo v roci).

Marica. Tule sem, gospodičina — prišla sem se poslovit, gospodičina, ker —

Didier. Gospodičina te ne podi več od hiše, dete moje.

Marica (culo izpustivši iz rok). **Jo!** Je-li to res, gospodičina?

Sofija. Dà, Marica, prosim te, da ostaneš v moji službi.

Marica. Oh! Kaj bom vendar mogla stvoriti, da se vam zahvalim, da vam pokažem —

Sofija. Posodila mi boš eno obleko, nič družega.

Marica. Mojo obleko, vam?

Sofija. Tvojo obleko, meni.

Marica. Oh! Najlepšo, gospodičina, naj —

Sofija. Ne, najprostejšo.

Marica (odvezavši culo). **Précej, précej, gospodičina!** Bode-li tale tu za rabo?

Sofija. Popolnoma! Je-li Didier?

Didier. Skoraj je nekoliko predraga, pa naj bo.

Sofija. Slecí me, Marica! — Didier!

Didier. Sofija?

Sofija. Ti si čul?

Didier (ne ganivši se). **To je da!**

Sofija. Nu, bodi torej tako dober, pa si vzemi knjigo —

Didier. Saj res! (Vzame knjigo.) Tako!
(Sede na sofo.)

Sofija. Ter se obrni!

Didier. Tako? (Obrne se k njej.)

Sofija. Nu?

Didier. Dà, res — takole! (Obrne jej hrbet.)

Sofija. Pa ne glej v zrcala!

Didier. Oh, nič se ne boj! Sicer — — slikarju to ne dé toliko!

Sofija. Vse eno — pazi le na branje, to mi je ljubše, dragi moj!

Didier (govori med tem, ko Marica oblači Sofijo). Lepa reč pač res je prijateljstvo, je-li Sofija?

Sofija. Ah, gotovo!

Didier. Zdajle postavim, je tule ena najlepših gospodičin Pariških — (Obrne se na pol k njej) ker ti si ena najlepših gospodičin Par —

Sofija. Nu! — Nu!

Didier (obrne se zopet nazaj). Dà, res! Tule pravim je krasna gospodičina, ki se čisto mirno preoblači pred lepim mladeničem — (Obrne se proti levemu zrcalu) ker, med nama govoré, jaz sem precéj lep —

Sofija. Bodeš-li dal mirù zrcalu?

Didier. Ah, res! Dà, dà! Tedaj — tule

sta dva človeka, mlada in lepa, eden tik drugega — ona polna zaupanja in varnosti, on miren kakor puščavnik! — Zakaj neki? — Zato ker Amor nij tretji v družbi. Prijateljstvo — ah, prijateljstvo!

Prijateljstvu ljubezen dé:
 „Čemú si mrzlo dete ti?
 Za mano le vsi hrepené,
 Za té pa mar nikomur nij.“
 Prijateljstvo ljubezni reče:
 „Kjer vidim tebe iti stran,
 Tam vem, da rana huda peče,
 In tam suši moj dah lahán
 Solzó, ki zavolj tebe teče.“

Sofija. Lej, lej, to so lepi versi!

Didier. Zložil sem jih jaz.

Sofija. Takó! Zdaj je gotovo!

Marica. Oh, kako lepa ste gospodičina!

Didier. Je-li dovoljeno pogledati?

Sofija (gre bliže). Dovoljeno!

Didier. Oh, izvrstno!

Sofija. Marica, ti si danes svobodna; pojdi na večer kamorkoli želiš. Ah res! Povej moji družini, da ostanejo vsi pri meni.

Marica. In plača jim bo dvakrat večá?

Sofija. Ne, trikrat večá! Pojdi!

Marica. Ah, kolike sreče! (Odide skokoma.)

Deveti prizor.

Didier. Sofija.

Sofija. Tedaj, gospod Didier?

Didier. Ah, ali si ljubeznjiva!

Sofija. Cela grizeta, je-li?

Didier. Spominjaš me zopet na ulico Saint Germain l' Auxerrois.

Sofija. In peš pojdeva, je-li? To me bo spremenilo.

Didier. Jaz bi se rajši vozil, to bi mene spremenilo.

Sofija. Kaj pa misliš! Po kočiji bi spoznali Sofijo Arnuldovo.

Didier. Ah, res — Sofijo Arnuldovo! Spominja me to, da ti imam še nekaj reči.

Sofija. Reci.

Didier (resno). Sofija! Moj oče je star zidar, poštena duša; kar mu je v srcu, to mu je na jeziku. Moja mati je odkritosrčna ženica, ki ne pozna prenavljanja in ovinkov; kar se pa tiče mene, prepričana je ona, da sem v fizičnem in moralnem oziru jaz najizvrstnejša stvar tega svetá; ne skušaj jej dokazovati, da se moti, če hočeš, da svoje oči cele domu prineseš. Ponudili ti bodo juhe z ohrovtom, navlašč zame se kuha; ne morem ti reči, kako mi je zoprna, ali vzamem si

je dvakrat. Ne pokaži, da je ne maraš, moje stariše bi to peklo. Govorica in ponašanje jim nij ravno gosposko, ali meni to nič ne pači — ravno take jih imam najrajše. Res je, da bi se jim mogel kdo smijati; Sofija, ne smej se jim, to bi bolelo mene. Videla ne boš japonskega porcelana, našla pa boš prosto in čisto posodo, opisano s cvetjem, pticami, metulji. Krožniki se ne menjajo za vsako jedjo, da veš v naprej. Razen tega boš videla velikega psa, ki je že na pol slep, ki pa ukrade vse, karkoli doseže; nadležen ti bo na vso moč, ali ne srdi se, taka je pri nas že od bog vé kdaj, on je star prijatelj naše hiše. Pojdiva! (Prime jo pod pazuhu.)

Sofija (se ustavi pri vratih). Didier!

Didier. Si-li kaj pozabila?

Sofija. Nisem. Didier, tebe je še zdaj volja peljati me tje, trdna volja, je-li?

Didier (zavzemši se). Gotova da.

Sofija (stisnivši mu roko). Hvala, dragi prijatelj! Več si nisem želela. (Prideta nazaj od vrat.)

Didier. Kaj? Mar si se prestrašila sogostov?

Sofija. Oh, nikar ne misli kaj tacega! Ko bi bila jaz res ona Sofija, katero si se jim namenil predstaviti, ne mudila bi se niti trenotek. Ali jaz sem Sofija Arnuldova, in mesto mi je tako

malo zraven tvoje matere, kakor zraven kneginje D' Hennin.

Didier. Ah, lej! Kaj ti je naenkrat?

Sofija. Slušaj me, Didier. Enkrat bi me mogli tvoji stariši srečati v moji kočiji in tako zvedeti, kdo sem. To bi jim brž ko ne napravilo jako malo veselja. Zatorej z bogom, in pa hvala! Ker ti si mi pokazal, da nisem tako zapuščena, kakor sem si mislila, in to mi je dobro délo. Z bogom, moj prijatelj, moj brat — z bogom!

Didier. Tedaj resnično?

Sofija. Moram!

Didier. Sofija, stvorila si prav. Jaz nisem mislil na drugo, nego na tvoje veselje — ti, ti si mislila na mojo dolžnost. Stvorila si jako dobro, poljubi me, drago dete! (Poljubi jo vroče.) Ah! Čudno, lej! Ko sem prišel k tebi, jokala si ti, in jaz sem se smijal. Zdajle pa jaz — ah, pusti me, da bežim, ker če jaz jokam, tedaj sem strašen. Z bogom, Sofija, z bogom! (Odide.)

Deseti prizor.

Sofija (sama).

Dobra, poštena duša! — A ta ubogi Moric, kako zlobna sem bila proti njemu in brez srcá!

Na kosilu bom pri svoji materi.

3

(Koketno.) Oh, prišel bo spet ter mi odpustil!
 (Gledé se v desno zrcalo.) On je tako dober! (Tako govore prime materino sliko ter se ganena zagleda vanjo.)
 Ah, pač po pravici, dà, po vsi pravici hrepené za veseljem v družbi svojih! (Sliki:) O mati! O moja dobra mati! (Pritisne sliko k ustom. Govoré tako se je približala mizi, nanjo postavi sliko ter sede.)

Enajsti prizor.

Sofija. Marica.

Marica (priteče). Gospodičina! Gospodičina!
 Sofija. Kaj je, Marica?

Marica. Gospodičina, prišla sem vam oznanit, da sem vse povedala svoji mami, pa da me je pustila, da kosim z vami.

Sofija. Hvala ti, ljuba moja! Ali jaz nečem, da ti pokvarim to malo veselje. Hvala ti!

Marica. Ali gospodičina, takole same vas vendar ne morem pustiti!

Sofija (vesela). Jaz nisem več sama, Marica!
 (Pokazavši na sliko.) Vidiš, tudi jaz kosim pri svoji materi!